

KORXONA INNOVATSION TEXNOLOGIYASI- IQTISODIY SAMARADORLIK OSHISHI KALITI

Kamilova Anora

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” kafedrasi o‘qituvchisi

Egamberdiyev Shavkatbek

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

shavkatbekegamberdiyev79@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola zamonaviy korxonalarda innovatsion texnologiyalarni joriy qilish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish mexanizmlari va usullarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Maqolada innovatsion texnologiyalarning ishlab chiqarish jarayonlarida qo‘llanilishi, resurslardan samarali foydalanish, ishlab chiqarish tannarxini kamaytirish va mahsulot sifatini oshirish orqali korxonaning iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada innovatsion texnologiyalarni joriy qilishning moliyaviy, mehnat va boshqaruv jihatlariga ta’siri ham ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: innovatsion texnologiya, iqtisodiy samaradorlik, korxona samaradorligi, avtomatlashtirish, raqamli texnologiya.

Kirish. Zamonaviy iqtisodiy muhitda korxonalar o‘z raqobatbardoshligini saqlab qolish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etishga majburdir. Raqobatbardosh bozor, iste’molchi talabining doimiy o‘zgarishi va xom-ashyo narxlarining oshishi korxonalarni ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishga, resurslardan samarali foydalanishga va tannarxni kamaytirishga undaydi [1]. Shu sababli, innovatsion texnologiyalar nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, balki mahsulot sifatini yaxshilash va

korxonaning strategik barqarorligini ta'minlash vositasi sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Innovatsion texnologiyalar doirasida birinchi o'rinda avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish liniyalari, robototexnika, Internet of Things (IoT) qurilmalari, sun'iy intellekt (AI) tizimlari va real vaqt monitoringi tizimlari ajralmas hisoblanadi. Bunday texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirishga yordam beradi. Masalan, IoT qurilmalari va sensorlar har bir mashina va jarayon holatini kuzatib, nosozlik yoki ortiqcha energiya sarfini oldindan aniqlash imkonini beradi. Bu esa ishlab chiqarishning uzluksizligini ta'minlaydi, vaqt va resurslarni tejashga yordam beradi. Shuningdek, avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida xom-ashyo va materiallardan samarali foydalanish ta'minlanadi. An'anaviy qo'l mehnatiga asoslangan ishlab chiqarishga nisbatan bunday tizimlar xatoliklarni kamaytiradi, mahsulot sifatini bir xilda ushlab turadi va ishlab chiqarish jarayonini tezlashtiradi [2]. Shu tarzda korxona resurslarini oqilona taqsimlaydi va tannarxni sezilarli darajada kamaytiradi.

Innovatsion texnologiyalar mahsulot sifatini yaxshilash va raqobatbardoshlikni oshirishga ham xizmat qiladi. Avtomatlashtirilgan sifat nazorati tizimlari ishlab chiqarishdagi xatoliklarni aniqlash va bartaraf etish, standartlarga mos mahsulot ishlab chiqarish imkonini beradi. Shu bilan birga, AI tizimlari va data-analitika vositalari yordamida bozor talabini tahlil qilish va unga mos mahsulot ishlab chiqarish mumkin. Bu esa korxonaga bozorga tez moslashish, yangi mahsulot liniyalarini tezkor joriy qilish va iste'molchi talabini qondirish imkonini beradi.

Modulli avtomatlashtirilgan liniyalar va moslashuvchan konveyer tizimlari ishlab chiqarishni moslashuvchan qiluvchi yechimlar hisoblanadi. Masalan, talabning oshishi yoki yangi mahsulot yaratish zarurati paytida bunday tizimlar ishlab chiqarish jarayonini tezkor sozlash imkonini beradi. Natijada korxona bozorga moslashuvchan bo'lib, raqobatbardoshligini oshiradi.

Innovatsion texnologiyalar tannarxni kamaytirish va resurslardan samarali foydalanish imkonini ham beradi. Avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida energiya

sarfi kamayadi, xom-ashyo isrofi oldini olinadi va mehnat xarajatlari optimallashtiriladi. Masalan, robototexnika tizimlari va sensörlar ishlab chiqarish jarayonida keraksiz harakatlarni minimallashtiradi, ortiqcha ishlov berishni oldini oladi va ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Shuningdek, real vaqt monitoringi va avtomatik hisobot tizimlari rahbarlarga ishlab chiqarish jarayonini boshqarishda aniq ma'lumot beradi. Bu qaror qabul qilish tezligini oshiradi, resurslarni optimal taqsimlash imkonini yaratadi va operatsion samaradorlikni oshiradi.

Innovatsion texnologiyalar korxona boshqaruv tizimini ham takomillashtiradi. ERP tizimlari, AI algoritmlari, avtomatik hisobot va ma'lumotlarni tahlil qilish vositalari rahbarlarga real vaqt ma'lumotlarini taqdim etadi. Shu orqali resurslar samaradorligini oshirish, ishlab chiqarish jarayonini rejalashtirish va strategik qarorlarni tez qabul qilish mumkin. Innovatsiyalar korxonaning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlaydi, raqobatbardoshlikni oshiradi va mahsulot sifati va ishlab chiqarish samaradorligini yaxshilaydi [3]. Bundan tashqari, innovatsion texnologiyalar korxonaga raqamli transformatsiya orqali moliyaviy samaradorlikni oshirish imkonini beradi. Masalan, ishlab chiqarish jarayonida energiya va xom-ashyo sarfini kamaytirish, ishlab chiqarish siklini tezlashtirish va mahsulot sifatini yaxshilash orqali korxona xarajatlarini kamaytirish mumkin. Shu bilan birga, raqamli tizimlar orqali ishlab chiqarish jarayoni va resurslar holati doimiy nazorat qilinadi, bu esa samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy korxonalarda innovatsion texnologiyalarni joriy etish - nafaqat ishlab chiqarish jarayonini avtomatlashtirish va optimallashtirish, balki korxonaning moliyaviy barqarorligi, mehnat resurslarini samarali boshqarish va boshqaruv tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi. Bunday texnologiyalar iqtisodiy samaradorlikni oshirish, tannarxni kamaytirish va mahsulot sifatini yaxshilashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Innovatsion texnologiyalar korxona moliyasiga ikki jihatdan ta'sir qiladi: xarajatlarni kamaytirish va daromadlarni oshirish. Avtomatlashtirilgan ishlab

chiqarish tizimlari yordamida mehnat xarajatlari sezilarli darajada kamayadi. Masalan, robototexnika tizimlari va avtomatlashtirilgan montaj liniyalari ishlab chiqarish jarayonini tezlashtirib, ishchilarga tushadigan yukni kamaytiradi. Shu bilan birga, xom-ashyo isrofi va energiya sarfi kamayadi, bu esa ishlab chiqarish tannarxini pasaytiradi. Bundan tashqari, innovatsion texnologiyalar mahsulot sifatini barqaror ushlab turish va xatoliklarni kamaytirish orqali korxonaning bozor raqobatbardoshligini oshiradi. Sifatli mahsulot yuqori narxda sotilishi mumkin, bu esa daromadni oshirishga olib keladi. Moliyaviy jihatdan qaraganda, innovatsiyalarga sarmoya kiritish dastlabki xarajatlarni talab qilsa-da, uzoq muddatda ishlab chiqarish samaradorligi va foyda ko'rsatkichlarini oshirish orqali o'zini oqlaydi [4]. Shuningdek, raqamli monitoring tizimlari va ma'lumotlarni tahlil qilish vositalari moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi. Korxona rahbarlari ishlab chiqarish jarayonining har bir bosqichini kuzatib, ortiqcha xarajatlarni aniqlay oladi va sarmoya samaradorligini oshiradi.

Moliyaviy jihatdan, innovatsion texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi va daromadlarni oshiradi. Masalan, Ford Motor Company avtomobil zavodlarida robotlashtirilgan montaj liniyalarini joriy qilganidan so'ng, ishlab chiqarish jarayoni sezilarli darajada tezlashdi. Bu nafaqat ishchi xarajatlarini kamaytirdi, balki xom-ashyo isrofini va energiya sarfini ham kamaytirishga imkon berdi. Shu bilan birga, sifat nazorati kuchaygani sababli ishlab chiqarilgan avtomobillarning bozor qiymati va raqobatbardoshligi oshdi. Shu tarzda, moliyaviy natijalar jihatidan innovatsion texnologiyalar sarmoyaning samaradorligini oshirdi va uzoq muddatli foyda keltirdi. Shuningdek, oziq-ovqat ishlab chiqarish sohasida ham innovatsion yechimlar samarali natijalar bermoqda. Masalan, Priestley's Gourmet Delights kompaniyasi Avstraliyada 2024 yilda avtomatlashtirilgan smart-fabrika ochdi. Fabrikada robotlar va avtomatlashtirilgan transport tizimlari yordamida ishlab chiqarish quvvati ikki baravarga oshirildi. Shu bilan birga, yangi elektr pechlar va energiya samarador tizimlar ishlab chiqarish xarajatlarini

kamaytirishga yordam berdi. Natijada kompaniya ishlab chiqarish hajmini oshirib, mahsulot sifatini barqaror ushlab turishga muvaffaq bo'ldi.

Innovatsion texnologiyalar mehnat resurslariga ham bevosita ta'sir qiladi [5]. Avtomatlashtirilgan tizimlar va robototexnika ishchilarni monoton va xavfli ishlardan ozod qiladi, ularni yuqori malakali va kreativ ishlar bilan shug'ullanishga yo'naltiradi. Bu ishchi motivatsiyasini oshiradi, mehnat unumdorligini yaxshilaydi va xodimlarning kasbiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Shuningdek, mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan raqamli va texnologik malakalarni rivojlantirish imkoniyatini yaratadi. Ishchilar innovatsion tizimlarni boshqarish, ma'lumotlarni tahlil qilish va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish bo'yicha yangi ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Natijada korxona xodimlarining malakasi oshadi, mehnat unumdorligi ko'tariladi va yangi ish o'rinlari yaratiladi.

Mehnat jihatidan, innovatsion texnologiyalar ishchilarni monoton va xavfli ishlardan ozod qiladi, ularni yuqori malakali va kreativ ishlar bilan shug'ullanishga yo'naltiradi. Ford va Priestley's Gourmet Delights misollarida ishchilar robotlar yordamida avtomatlashtirilgan jarayonlarni nazorat qilish, texnik xizmat ko'rsatish va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish bilan shug'ullanishdi. Bu ishchi motivatsiyasini oshirdi, kasbiy malakani rivojlantirdi va mehnat unumdorligini yaxshiladi. Shu bilan birga, raqamli tizimlar yordamida ishchilarning samaradorligi o'lchanishi va mehnat resurslaridan optimal foydalanish ta'minlandi.

Innovatsion texnologiyalar boshqaruv jarayonini ham tubdan o'zgartiradi [6]. ERP tizimlari, raqamli monitoring va sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv vositalari rahbarlarga ishlab chiqarish jarayoni, resurslar va xodimlar faoliyati bo'yicha real vaqt ma'lumot beradi. Bu esa qaror qabul qilish tezligini oshiradi, resurslarni optimal taqsimlash imkonini yaratadi va strategik rejalashtirishni kuchaytiradi. Sun'iy intellekt va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv tizimlari orqali korxona rahbarlari ishlab chiqarish jarayonidagi nosozliklarni oldindan aniqlay oladi, resurslardan samarali foydalanishni nazorat qiladi va jarayonlarni optimallashtiradi. Shu tariqa boshqaruv jarayoni aniq, tezkor va xatoliqsiz amalga oshiriladi. Shuningdek,

innovatsion texnologiyalar rahbarlarga bozor o'zgarishlariga tezkor javob berish, mahsulot va xizmatlarni moslashtirish, yangi strategiyalar ishlab chiqish imkonini beradi [7]. Bu esa korxona raqobatbardoshligini oshirish, bozorda o'z pozitsiyasini mustahkamlash va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Ford zavodlarida avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida nosozliklar va xatoliklar oldindan aniqlanadi, ishlab chiqarish sikli tezlashadi va resurslar optimal taqsimlanadi. Shu tariqa boshqaruv jarayoni tez, aniq va samarali amalga oshiriladi [8]. Priestley's Gourmet Delights misolida esa rahbarlar raqamli tizimlar orqali mahsulot sifatini, energiya sarfini va ishlab chiqarish hajmini real vaqt rejimida kuzatib borish imkoniga ega bo'ldi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, innovatsion texnologiyalarni korxonalarda joriy etish moliyaviy, mehnat va boshqaruv sohalarida sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Moliyaviy jihatdan xarajatlarni kamaytirish va daromadni oshirishga xizmat qiladi, mehnat jihatidan ishchilarni yuqori malakali va kreativ faoliyatga yo'naltiradi, boshqaruv jihatidan esa qaror qabul qilish tezligini oshiradi va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi. Ford Motor Company va Priestley's Gourmet Delights kabi misollar shuni ko'rsatadiki, avtomatlashtirish va raqamli tizimlar ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, mahsulot sifatini yaxshilaydi va raqobatbardoshlikni mustahkamlaydi. Shu bois, har bir zamonaviy korxona uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etish strategik va iqtisodiy zarurat hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Anora, Kamilova, and Egamberdiyev Shavkatbek. "INNOVATIVE ECONOMY AND DIGITAL TRANSFORMATION: NEW OPPORTUNITIES AND CHALLENGES." Лучшие интеллектуальные исследования 37.4 (2025): 175-180.
2. Kobulov, I., and Egamberdiyev Sh. "DIGITAL ECONOMY AND LABOR MARKET: NEW PROFESSIONS AND CAREER OPPORTUNITIES." Экономика и социум 2-1 (129) (2025): 303-305.

3. Shavkatbek, Egamberdiyev. "THE ROLE OF STRATEGICALLY IMPORTANT SECTORS IN THE NATIONAL ECONOMY." Modern education and development 19.3 (2025): 631-636.
4. Shavkatbek, Egamberdiyev. "GLOBAL TRENDS IN THE GREEN ECONOMY." Modern education and development 19.4 (2025): 26-30.
5. Muhammadumar, Maxammadjonov, and Egamberdiyev Shavkatbek. "BANK XODIMLARINING BANK MUVAFFAQIYATIGA TA'SIRI." ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ 79.3 (2025): 50-58.
6. Mavludaxon, Turginova, and Egamberdiyev Shavkatbek. "O 'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA)." Tadqiqotlar 61.6 (2025): 100-105.
7. Абдуллаев Б., Эргашев Х. ИННОВАЦИОННОЕ МЫШЛЕНИЕ В УПРАВЛЕНИИ ПРОИЗВОДСТВАМИ //Инновационные технологии на транспорте: образование, наука, практика. – 2017. – С. 246-249.
8. Баходир А. INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH HAQIDA UMUMIY TUSHUNCHALAR //Management, Marketing and Finance. – 2025. – Т. 2. – №. 1. – С. 130-138.